

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

9.439

FELFEDEZŐUTON MAGYARORSZÁGBAN

Magyarország

Római Raimund.

III. A három város: Buda, Óbuda, Pest

"1872/1932"

64

A világháború után némi Budapest-ellenes hangulat alakult ki az egész országban s ennek hatása alatt megindult a vidéki városok fejlesztése, ami legfeltűnőbb a vidéki egyetemek támogatásban, mint hivatalosan mondani szokás, a kulturpolitika decentralizációjában nyilvánul meg. Kétségtelen, hogy a hatvanhetes Magyarország olyan iramban építette fel Budapestet, hogy a főváros mögött egészen elmaradt a vidék s ezt az aránytalanságot most a csonka országnak kell kiegyenlitenie.

Amde, aki ebből azt következtetné, hogy Budapestet csak a politika fette nagygyá és az ország fővárosává, az feltétlenül téved, mert Budapest jövője meg van írva. Budapest természeti multjában, ez nemcsak az ember alkotása, hanem elsősorban a sors rendelése. Az 1872. évi XXXVI. törvénycikk, mely Budát és Pestet Budapestté egyesítette, nem más, mint a természetes emberföldrajzi tényezők politikai kifejezése.

Ezt különben a történetíró éppen olyan jól tudta, mint a geográfus: *Salamon Ferenc Budapest története* című 3 kötetes, 1878—1885-ben megjelent történelmi művében éppen úgy központi problémának tekintette, mint *Prinz Gyula Budapest földrajza* című értekezésében.

Forrás:

Magyarország

Budapest.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Személy:

Helyszám:

Hogy a budai barlangokban már akkor megtelepedett az őskori ember, mikor a Pilsen még zerge tanyázott, sőt bizonyára meglakta az óbudai hóforrások mellékét is, bár ennek eddig semmi nyomára nem akadtak, a későbbiek szempontjából egészen mellékes. Ellenben már a neolitikori ember megtelepedését első lépésnek tekinthetjük a mai Budapesthöz, mert a neolitikori falvak nagyrésze a következő korokban is mindig lakott hely volt s a jelentősebbek fokozatosan fejlődtek várossá.

Város keletkezése mindig az ipar és a kereskedelem munkájának eredménye. Ebben már benne van az is, hogy a város nemcsak önmagában és önmagának él, hanem egyszer-smind bizonyos vonzási területet is jelent. Ha tehát Budapest főváros, ez annyit jelent, hogy vonzási területe természetszerűleg kiterjed arra a földrajzilag, főleg vízrajzilag egységes és mindenféle tengertől elvágott, tehát kimondottan kontinentális területre, mely, mikor ennek ideje elérkezett, Magyarország néven kapott nevet a földrajzban és a történelemben.

Budapest természet által kijelölt központi helyzete legjobban és legfeltűnőbbben az or-

szág uthálózati térképén látható. Igaz ugyan, hogy éppen a vasúthálózatunkat szokták az erőltetett centralizmussal vádolni, de hogy ez a vád nem állhatja meg helyét, az nemcsak abból tűnik ki, hogy bizony a Dunán-tul vasúthálózata sokkal inkább igazodott a bécsi (erőltetett) központ, mint a budapesti központ szerint, hanem abból a megfontolásból is, hogy a mai vasúti vonalak több évezredek multu utak.

Az ember nemcsak a településben, hanem az utak betartásában is hihetetlenül ragaszkodik a hagyományokhoz. Így eshetik meg az, hogy a neolitikori kereskedelmi utakon jártak a bronzkor karavánjai is, ezen zudultak végig a népvándorlás törzsei is és ezeken jár most a mozdony, sőt bizonyos mértékben még a repülőgépek is ezek mutatják az irányt.

A római birodalomban minden út Rómába vezetett. Ezeket az utakat azonban csak hatalmi szó irányította. A Kárpát gyűrűje által körülzárt medencében minden út Budapesthez vezet, még pedig nemcsak a hatalom, hanem a természet parancsa szerint. Minden kereskedő, minden karaván, minden hajó, minden hadsereg, amelyik utnak indult ezen

a földön, vagy kívülről jutott ide s csak át-vándorolt ezen a területen, előbb-utóbb elvetődött a pesti révhöz.

A pesti révl

Ez volt évezredek át és sok tekintetben még ma is ez, Budapest lelke. Vizi és szárazföldi ut keresztezte itt egymást és a pesti rév nyalábszerűen markolta össze az ősi természetes utvonalakat. Itt találkozott a Balti-tenger partjáról utnak induló s a Földközi-tenger partjára igyekvő borostyánkő, majd később a flandriai, brabanti, rajnamelléki posztó és csipke a déli fűszerekkel, borssal, safránnyal, a kisázsiai timsóval, az erdélyi sóval és a magyar termékekkel.

Keleten a leglátogatottabb út volt a Középhegység alján vezető utvonal, ezen vándoroltak a keletről nyugatra törő néptörzsek is, végül a honfoglalók is. Sőt nem is a honfoglalók voltak itt az utolsó vándorok, a tatárjárás is itt zudult az ország szívébe.

A hegyvidék sokkal kevésbé volt az ősidőkben akadály, mint a nagy folyó. Ezért a Duna mint hatalmas gát terelte a karavánokat már a mai Románia területétől kezdve az Alföldre, majd ott északra a pesti révhöz.

Nyugatról is ide vezetett minden út, úgy az, amelyik a mai Bécs irányából, körülbelül a Duna vonala mentén attól délre haladt ke-

letnek, mint a Balaton mentén, a Bakony alján a délről északra törekvő utast irányította, valamint a délről a Duna nyugati partján északnak vezető vonal.

Hogy az első alapítók az óbudai források kedvéért telepedtek meg, bizonyítja Óbuda kelta neve. Ak-ink magyarul bő viz, ebből lett a római *Aquincum*. Ak-ink kelta lakói azonban már ismerték a hajóépítés tudományát s bizonyosan már ők kiépítették a budapesti révet és közvetítették itt kelet árujait nyugatra, délet északra és a nyugati árut keletre s az északit délre.

Róma idejében a Duna rövid időre védelmi vonallá lett, de éppen az aquincumi erődítmény romjai igazolják, hogy a budapesti rév akkor sem volt elhagyott. És Róma bukása után sem vesztette, mert nem vesztette el jelentőségét s ha a honfoglaló vezér sirját itt keresi a kegyelet, abban nyilván mai nap is az ősi topográfiai ösztön a legfőbb mozgató elem.

Uj virágzás kora a budapesti rév történetében a várépítés ideje. *Aquincum* többé nem támad fel romjaiból a tatárjárást követő fellendülés idején, IV. Béla a várhegyen felépíti a második várost, *Budát*; ettől kezdve ez a központ, *Aquincumból* pedig *Óbuda* lesz. De Buda várának védelme alatt tovább közlekedik a pesti rév s Buda vára nem is való egyébre, mint arra, hogy veszélyben megvédelmezze a révet.

Buda visszahódítása után a vár elveszti jelentőségét, a balparti sikon indul meg a város fejlődése és I. Lipót 1703-ban szabad királyi várossá emeli *Pestet*, ez lesz most már a harmadik város, mely a XVIII. és XIX. század folyamán egyre gyarapodik a pesti révből. Mig végül 1872-ben a révet egységes kupola gyanánt elborító *Budapest* összefoglalja mind a hármát s a hajdani kis csónakjárat helyén hatalmas kő- és vashidak ívelik át a Dunát, a kelta révészbódék helyén pedig tátongó pályaudvarok fogadják be a lihegő mozdonyokat és kikötőkben pihen meg az emeletes hajó.

Budapest emeletes palotái között a kései utód vajmi könnyen feledi az ősi szerény kis révet, azt a kis csónakot, mely itt valaha a kőkorban elsőnek szállította át a Dunán az uj földekre átutazó vándort. Pedig az ősi révész ma is él, bennem, benned, mindnyájunkban, és szellemébresztő, titkos éjszakákon felmerül foltozott csónakjával a Duna hullámaiból, végigcikázik a tündéri fényben ragyogó hidak alatt s mig a jámborok az igazak álmát alusszák, ő százezeréves varázsigét suttog az álmatlanok fülébe.